

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№2

2026
fevral

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari
08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 924 sahifa.
2026-yil, fevral

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR BANKLARIDA RISK-MENEJMENTNING TASHKILIY MODELLARI.....	26
Madaminov Bekzod Allayarovich	
“HUDUDGAZTA’MINOT” AJ DA AMALGA OSHIRILGAN LOYIHALAR SAMARASI	32
Shukurillaev Jahongir Botir o’g’li	
HARBIY XIZMATCHI AYOLLARNING MAXSUS KIYIM SIFATIGA QO’YILADIGAN DASTLABKI TALABLARNI SHAKLLANTIRISH	37
Abduraxmanova N.D., Mirtolipova N.X., Nasirullayeva G.S.	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРОБЛЕМЫ НЕСПЕЦИФИЧЕСКОГО ЯЗВЕННОГО КОЛИТА У ДЕТЕЙ	42
Закирова Бахора Исламовна, Каримов Достон Рустам угли	
ОЦЕНКА ВОЗДЕЙСТВИЯ ФИСКАЛЬНЫХ И КРЕДИТНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ НА РЫНКИ ВЫСОКОЛИКВИДНОЙ ПРОДУКЦИИ И ЕСТЕСТВЕННЫХ МОНОПОЛИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	48
Бекзод Умматов	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА.....	55
Вахидов Азизжон Саиджонович	
SUG’URTA FAOLIYATIDAGI MOLIVAVIY RISKLAR: BAHOLASH VA MINIMALLASHTIRISH STRATEGIYALARI	58
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
“ANDIJONDONMAHSULOT” AJ MISOLIDA XARAJATLARNING STRATEGIK BOSHQARUV HISOBI: AMALIY TAHLIL VA TAKOMILLASHTIRISH TAVSIYALARI	62
Xayitboyeva Laylo Oybekovna	
XORIIY MAMLAKATLARNING NORASMIY IQTISODIYOT DARAJASINI PASAYTIRISHDAGI TAJIRIBASI	66
Alimardonov G’ayratjon Nuraliyevich	
XO’JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA BARQARORLIK HISOBOTLARI AUDITINI SHAKLLANTIRISH	72
Xolikov Ravshan Anvar o’g’li	
PUL - KREDIT SIYOSATINING TRANSMISSION MEXANIZMINI RIVOJLANTIRISH	76
Obidova Zilola Ikromjon qizi	
HOMILADORLIK DAVRIDA AYOLLARDA UCHRAYDIGAN GESTOZLI KATARAL GINGIVITNI KOMPLEKS DAVOLASHNI OPTIMALLASHTIRISH	81
Nomurodova Farangiz Lazizovna	
AGRAR KORXONALARDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA INVESTITSIYA MEXANIZMLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA RIVOJLANTIRISH YO’NALISHLARI	87
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	
YOSHLAR TADBIRKORLIGI VA KICHIK BIZNES IQTISODIYOTINI TA’MINLASHDA INFRATUZILMALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	92
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI BAHOLASH METODOLOGIYASINING MAZMUNI VA TAMOIYILLARI	96
Mavrulov Ravshan Nematjonovich	

УПРАВЛЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫМИ КОММУНИКАЦИЯМИ В ПРОЕКТАХ	101
Носирова Гулираъно Абдулазиз кизи	
DAVLAT BUDJETI JARAYONIDA MONITORING VA MOLIVAVIY NAZORATNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	107
Yax'yayeva Dilfuza Bagdatovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
RAQAMLI MOLIVA TEXNOLOGIYALARI EVOLYUTSIYASINING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI VA YUZAGA KELISHI MUMKIN BO'LGAN XATARLAR TAHLILI	117
Ko'chimov Jahongir Shuxrat o'g'li	
GAZ VA GAZ KONDENSATINI YIG'ISH VA TAYYORLASH TIZIMLARI UCHUN ZAMONAVIY LOYIHALASH USULLARI TAHLILI	123
Abdirazakov Akmal Ibragimovich Namozov Og'abek Maxmud o'g'li	
AGILE PROJECT MANAGEMENT IN THE DIGITAL ERA: STRATEGIES, FRAMEWORKS, AND BEST PRACTICES FOR SUCCESS	128
Utkirova Maftuna Murodjon qizi	
O'ZBEKISTON EKSPORTYOR KORXONALARINING YANGI BOZORLARGA CHIQUISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH HOLATI VA MUAMMOLARI	134
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	139
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY JIHATLARI	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
OPTIMIZATION OF ROADSIDE AUTO CAMPING SITES (REST AREAS) ON HIGHWAYS USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE: INFRASTRUCTURE GAPS AND CORRIDOR-BASED EVIDENCE FROM UZBEKISTAN	150
Akramov Akbarjon Akmal ugli	
QURILISH KORXONALARIDA INNOVATSION MARKETING YONDASHUVLARINING AHAMIYATI	156
Aminov Abbas Mo'minboy o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA AHOLI ISH BILAN BANDLIGI SAMARADORLIGINI IFODALOVCHI KO'RSATKICHLAR	160
Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	
MINTAQADA XUSUSIY TIBBIYOT MUASSASALARIDA MARKETING STRATEGIYASI	165
Yakubov Temur G'anibekovich	
AHOLI DEMOGRAFIK JARAYONLARINI IFODALOVCHI STATISTIK KO'RSATKICHLAR TIZIMI	169
Siroj Zarina Rustambekovna	
AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINING YAIM VA BANDLIKKA TA'SIRI: EKONOMETRIK TAHLIL	176
Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI	181
Ziyodullayev Qahramon	
ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТЬ: ПОЛЬЗА ДЛЯ ЭКОНОМИКИ И ЭКОЛОГИИ	185
Хамдамова Гавхар Абсаматовна	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISHNING MOLIVAVIY VOSITALARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	191
Mamatov Baxodir Quldoshovich	

KO'P QIRRALI VALLARNING SHAKLLANTIRISH METODLARI VA USULLARINI TAHLIL QILISH	197
<i>Xasanov Bobirmirzo Maxmudali o'g'li, Valixonov Dostonbek Azim o'g'li, Alibekov Rasulbek Qanotbek o'g'li</i>	
MINTAQA SANOATINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH	205
<i>Abdinazarov Xusan Shaymanovich</i>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	209
<i>Nomozova Qumri Isoyevna</i>	
XALQARO STANDARTLAR TALABLARI ASOSIDA AUDITORLIK TEKSHIRUVINI TASHKIL ETISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	216
<i>Akromov Shohrux Shuhrat o'g'li</i>	
QASHQADARYO VILOYATIDA XIZMATLAR SOHASINING RIVOJLANISHNI TARTIBGA SOLISH TIZIMI	221
<i>Achilova Firuza Kurbanovna</i>	
BANK MENEJMENTIDA INKLYUZIV MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI, TAMOYILLARI VA STRATEGIK AHAMIYATI	225
<i>Rajabov Oybek Panjievich</i>	
MINTAQADA OLIY TA'LIM TIZIMINING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH	229
<i>Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li</i>	
MAISHIY XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION KLASSTER MODELINI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	235
<i>Normurodova Zebo Eshmaxmatovna</i>	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA INVESTITSiya FAOLIYATINI BOSHQARISH	240
<i>Xatamov Nurbek Ochirdiyevich, Sharifi Abdul Fatah</i>	
MOLIYAVIY REJALASHTIRISHNING AMALDAGI MUAMMOLARI VA ULARNI YECHIMI YUZASIDAN TAKLIFLAR	245
<i>Pardayev Jamshid Muzaffarovich</i>	
TIJORAT BANKLARI LIKVIDLIK RISKLARINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	251
<i>Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li</i>	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI BOSHQARISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	257
<i>Karimov Shohruh Boydulla o'g'li</i>	
"O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI" AKSIYADORLIK JAMIYATINING HISOBOTLARINI XALQARO STANDARTLARGA TRANSFORMATSIYA QILISH	262
<i>Astanov Zafar Murodillayevich</i>	
QARAMA-QARSHI AYLANUVCHI IKKI ROTORLI SHAMOL TURBINASINING MATEMATIK MODEL	266
<i>Pirmatov Nurali Berdiyevich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Saodullayev Abror Saypullayevich, Qurbonov Najmiddin Abduxamidovich</i>	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTIONAL VA INVESTITSION MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	272
<i>Norboyev Sarvar Azodovich</i>	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT SOHASIDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING IQTISODIY AHAMIYATI	277
<i>Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o'g'li</i>	
ANALYSIS OF UZBEKISTAN'S MAIN ECONOMIC INDICATORS AND GDP GROWTH	283
<i>B. Beknazarov</i>	

SOTISH JARAYONIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR VA MARKETING TADQIQOTLARINING INTEGRATSIYASI	288
Abduxalilova Laylo Tohtasinovna	
ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В АУДИТЕ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ: ГЛОБАЛЬНЫЙ И УЗБЕКСКИЙ КОНТЕКСТ	294
Мегноров Алмардон Абдирахмонович	
RISK MANAGEMENT STRATEGIES IN UNCERTAIN ECONOMIC ENVIRONMENTS: A GLOBAL COMPARATIVE STUDY	302
Nigmatova Malika	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIVAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	307
Hamrayev Maqsudjon Saidaxmadovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH MASALALARI	311
Mamajonova Gulbaxor Toxirjon qizi	
АВТОМАТИЗАЦИЯ АУДИТОРСКИХ ПРОЦЕДУР НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ: ВЛИЯНИЕ НА КАЧЕСТВО АУДИТОРСКИХ ЗАКЛЮЧЕНИЙ	316
Киличева Ф.Б.	
MAISHIY TEXNIKA EKSPORTIDA YASHIL IQTISODIY SAMARADORLIKNI BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	320
Kushmanova Mahbuba	
GAZ TA'MINOTIDA YO'QOTISHLARNI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI	324
Xamidov Xayriddin Faxritdinovich	
DAVLAT AKTIVLARINI XUSUSIYLASHTIRISHNING MINTAQ IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRINI BAHOLASH (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA).....	329
Sharapov Farrux Shomuratovich	
КРИТЕРИИ ОТБРАКОВКИ ЭКСТРУЗИОННЫХ АЛЮМИНИЕВЫХ ПРОФИЛЕЙ ГРУППЫ АЛМГСІ ПО МАКРОСТРУКТУРНЫМ ПРИЗНАКАМ В ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ УСЛОВИЯХ	333
Ибрахимов Фаррухжон Фарходович	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DEBITORLIK QARZLARI VA FAKTORING OPERATSIYALARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	336
G'oziyeva Mokhira Rustamovna	
KULTIVATOR YUMSHATKICH PANJALARI O'TMASLANISH DARAJASINING ISH KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI	345
Quvondiqov Yoqub Tursunbaevich, Nuraliyev To'liq Alimardanovich	
SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISHDA INNOVATSION STRATEGIYANI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALAR	352
To'g'onov Ibroximxo'ja	
TMK KORXONASI SHAROITIDA R6AM5 MARKALI TEZKESAR PO'LATDAN TAYYORLANGAN PARMA UCHUN TERMIK ISHLOV BERISH REJIMI	358
Djalalova Sevara Toxtamuratovna	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	362
Шоев Алим Халмуратович	
TRANSFORMATSIYA VA XUSUSIYLASHTIRISH OMILLARINING BANK SAMARADORLIGI KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI	367
Umirzoqova Aziza Olim qizi	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	372
Ismatov Raxmatilla Oltinovich	
RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARI TADBIRKORLIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILI SIFATIDA.....	376
Yoqubjonov Ibrohim G'olibjon o'g'li	

BANK TIZIMIDAGI AKTIVLARINING UNUMDORLIGINI OSHIRISH BO'YICHA STRATEGIK YONDASHUVLAR	379
Sadikov Q.M.	
СЦЕНАРНОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ПОВЫШЕНИЯ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТИ ОТРАСЛЕЙ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ НЕОПРЕДЕЛЁННОСТИ И СТРУКТУРНЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ	383
Муслимова Ф.С., Хашимова Н.А.	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIBBIY XIZMATLARNI TAQDIM QILISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI	390
S.M. Raximova	
YANGI O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI AXBOROT-RESURS MARKAZLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH MODELI	395
Qurbanova Muazzam Fazliddinova	
IQTISODIYOTNING TRANSFORMATSIYALASHUVI JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING TAHLILI	399
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISH MASALALARI	404
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING INNOVATSION FAOLIYATINI INVESTITSİYALAR YORDAMIDA QO'LLAB-QUVVATLASH	408
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
FRANSUZ TILIDA FE'L SEMANTIKASINING KO'PMA'NOLILIK VA BIRMA'NOLILIK ASPEKTLARI	412
Jo'rayeva Malohat Muhammadovna, Bekmetova Munisa Karimbayevna	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA ASOSIY KAPITALGA KIRITILGAN INVESTISIYALARDA CHET-EL INVESTISIYASI VA KREDITLARINI ROLI	418
Sultanov Anvar Abdullaevich	
INSON QON TOMIRLARINING TARMOQLANISHINI L-SISTEMALAR ASOSIDA HOSIL QILISH ALGORITMNI ISHLAB CHIQISH	423
Boliyeva Dilrabo Nurbek qizi	
YASHIL IQTISODIYOT LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK (DXSH)NING AHAMIYATI	429
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
NAMANGAN VILOYATIDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI	434
Otayor Usmonaliyev	
TIJORAT BANKLARIDA VALYUTA ARBITRAJI VA UNING MOHIYATI	440
Yaxyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA SOHASINI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI	443
Mirzaraximova Aziza Azimdjanovna	
DON VA UN MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA MARKETING FAOLIYATINI BOSHQARISH XUSUSIYATLARI	450
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATIDA TUXUM ISHLAB CHIQARISHNING JORIY HOLATI TAHLILI	454
Ismoilov Zuhridin Sayitqulovich	
ZAMONAVIY TURAR-JOY ME'MORCHILIGIDA MILLIYLIK VA AN'ANAVIYLIKNING O'RNİ VA AHAMIYATI	459
Toshniyozov Otabek Hakimovich	
MARKAZIY QIZILQUM FOSFORIT RUDALARIDAN QIMMATBAHO KOMPONENTLARNI KOMPLEKS AJRATISH TEXNOLOGIYASI	464
Eshonqulov Uchqun Xudaynazar o'g'li, Ruzibayeva Dildora Akramovna, Xushvaqtova Dilshoda Shavkat qizi	

BANKLARDA CHAKANA KREDITLASH JARAYONLARINI RAQAMLASHTIRISH TARTIBI	470
Axmedova Dilrabo Kurbondurdi qizi	
TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING XALQARO MODELLARI HAMDA ULARNING AMALIY AHAMIYATI	476
Nodirbek Shavkatovich Mirzaaxmedov	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIDA XOTIN-QIZLARNING BOSHQARUV KARYERASI: MOHIYATI, ZARURIYATI VA ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	483
Abduraxmonova Feruzabonu	
ASOSIY KAPITALGA INVESTITSİYALARNI MOLIYALASHTIRISHNING RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLAR TAJRIBALARI	489
Xoshimov Sobir Murtazayevich	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATINING TASHKILIY TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH	495
Uzakova Umida Ruziyevna	
OLIY TA'LIMNI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGI VA PROFESSOR-O'QITUVCHI-TALABA NISBATI O'RTASIDAGI IQTISODIY BOG'LIQLIK	502
Dusanov Salim Mamarsulovich	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ВНЕДРЕНИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СИСТЕМЫ AML: АНАЛИЗ ПРАКТИК ВЕДУЩИХ БАНКОВ И СТРАН СНГ	507
Рашидов Авазбек Рахимович	
BOJXONA TIZIMINI RAQAMLASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR TAHLILI	516
Radjapova Latofat Sardorovna	
DEFORMATSIYALANUVCHAN STANDART CHIZIQLI QATTIQ (STANDARD LINEAR SOLID MODEL, SLS) MODEL ISHLAB CHIQISH VA SONINI TAHLIL QILISH	523
Ahmadov Ilhom Aktam o'g'li, Faxriddinova Rayhona Vahobjon qizi, Rustamova Ruxsora Kamtar qizi	
ВЛИЯНИЕ КЕРАМИЧЕСКИХ КОМПОЗИЦИОННЫХ ПОКРЫТИЙ НА ТЕПЛОВУЮ ЭФФЕКТИВНОСТЬ КАМЕННОГО ТЕПЛОАККУМУЛЯТОРА В СОЛНЕЧНО-АССИСТИРОВАННЫХ БИОГАЗОВЫХ УСТАНОВКАХ	530
Д.М. Жураханов	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIYA TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING KELAJAKDAGI IMKONIYATLARI	537
Akbarov Husniddinjon Mo'ysin o'g'li	
MAHALLIY BUDJETLARNI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA OCHIQLIKNI KUCHAYTIRISH	544
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Normatov Joxongir Murodillayevich	
DON MAHSULOTLARI TARMOG'IDA ISHLAB CHIQARISH QUVVATLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	548
Aipova Iroda Ikramovna	
BUXORO VILOYATI SANOATI ISHLAB CHIQARISHINING TARMOQ TARKIBI DINAMIKASI VA UNDAGI O'ZGARISHLAR TAHLILI	554
Toshov Mirzabek Hakimovich	
TEMIR YO'L TRANSPORTINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEZONLARI	560
Nurxo'jayeva Xilola Hakimxo'jayevna	
СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УПРАВЛЕНИИ УГОЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТЬЮ НА ОСНОВЕ УСТОЙЧИВОСТИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА	568
Teshaboyev To'liqin Zakirovich, Muradov Botir Xayyat	
IQTISODIYOT TARMOQLARIDA SUV ISTE'MOLINING BOSHQARUVINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI	578
Karimov Anvarjon Muqumjonovich, Turg'unov Muhammadaziz Baxtiyorjon o'g'li	
SUV RESURSLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA MOBIL ILOVALAR ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARI	584
Karimov Anvarjon Muqumjonovich, Uzakov Sirojiddin Djuraboyevich	

SUN'IIY INTELLEKT VA IQTISODIYOTNING O'ZARO ALOQADORLIGI	591
Sobirov Abdurasul Abdugafarovich	
IDENTIFICATION OF WEAVING STRUCTURES IN PILE FABRICS	596
Bahrom Baturovich Dautov, Bakhtiyor Yormakhmatovich Abduganiyev, Erkin Shamsiddinovich Rayxonov, Nazar Kilichov Bafoevich	
INNOVATIVE APPROACHES TO ENSURING FINANCIAL STABILITY IN COMMERCIAL BANKS	602
Otajanova Shahnoza Shuhratovna	
AXBOROT-RESURS MARKAZLARI FAOLIYATI VA OLIY TA'LIM SIFATI KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK MASALALARI	608
Pirmedova Xayitgul Muxammedovna	
TIJORAT BANKLAR FAOLIYATIDA DAROMADLAR VA UNING AHAMIYATI	613
Kenjayev M.G'.	
MAJBURIYATLAR AUDITINING ASOSIY O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	618
Ergasheva Vasila Abdumajitovna	
MAMLAKATIMIZDA OLIY TA'LIM EKSPORT XIZMATLARI MOLIVAVIY NATIJADORLIGINI TA'MINLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	623
Abdusattarova Dildora Bohodirovna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI TAHLILI	630
Djurayeva Lola Abdugabbarovna	
JAMOAT YO'LOVCHI TRANSPORTINI YO'NALISHLARDA HARAKATI MUNTAZAMLIGIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI OMILLAR	635
Nazarov Anvar Aripovich, Siddiqov Beknazar Jumanazar o'g'li	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	643
Ismatullayeva Munisxon Bori qizi	
O'ZBEKISTONDA YAKKA TARTIBDAGI TADBIRKORLARNI SOLIQQA TORTISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: 2026-YIL ISLOHOTLARI VA RAQAMLI MA'MURCHILIK	649
Yakubov San'atbek Ravshanbekovich	
ISHLAB CHIQARISH SANOATI CHIQINDILARIDAN LITIIY BIRIKMALARINI AJRATIB OLISHNING ZAMONAVIIY TEXNOLOGIK YECHIMLARI	655
Eshonqulov Uchqun Xudaynazar o'g'li, Komilov Botir Asqar o'g'li	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING MOLIVAVIY RISKLARINI BAHOLASHDA MIQDORIIY USULLARDAN FOYDALANISH	663
Raximov Abduxalil Toshbotirovich	
JUN TOLASINI MAYDA VA YIRIK IFLOSLIKlardan TOZALASH TEXNOLOGIYASI VA USKUNALARINI TAKOMILLASHTIRISH	669
Omonturdiyev Ortiq Eshboyevich	
O'ZBEK VA FRANSUZ TILLARIDA KASB-HUNAR TA'LIMI TERMINLARINING SEMANTIK QIYOSIIY TAHLILI	673
Jabbarova Gulbahor Jumanazarovna	
GAZ BALLONLI AVTOMOBILLARDA RADIOTO'LQINLI UZATMALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRILGAN TEXNIK NAZORAT TIZIMINING IQTISODIIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH	677
Mirzayev Bahodir Nuritdinovich, Zulfiqorova Guldona Akbarjon qizi	
MINTAQANING TASHQI SAVDO AYLANMASINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH USULLARI	682
G'oyibnazarov Muxammad Xamidbekovich	
IQTISODIIY TADQIQOTLARDA SO'ROV O'TKAZISH METODI VA UNING ANKETA HAMDA INTERVIYU SHAKLLARINI QO'LLASH MASALALARI	687
Dusmuratov Radjabbay Davlatbayevich	

O'ZBEKISTONDA AUDITORLIK FAOLIYATI RIVOJLANISHI VA BIZNESDA MANFAATLAR UYG'UNLIGI.....	693
Sirojiddinov Ikromiddin Qutbiddinovich	
DAVLAT MOLİYASI VA BANK-MOLIYA INSTITUTLARINING IQTISODIY O'SISHDAGI O'RNI.....	698
Sayitbayev Shermirza Datkamirzaevich	
TRANSFORMATSIYALASHUV SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASINI MUSTAHKAMLASH YO'NALISHLARI	703
Xolmatov Dilmurod Maxmudjonovich	
TIJORAT BANKLARINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: AN'ANAVIY BANKING TIZIMIDAN NEOBANKLARGA O'TISH MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI	711
Shokirov Sardor Inotdullo o'g'li	
AVTOMATIK LOKOMATIV SIGNALIZATSIYA KODLARINI UZATISH VA DESHIFRATSIYALASH QURILMASI ISHINI TAHLIL QILISH VA DASTURIY TA'MINOTINI ISHLAB CHIQUISH.....	718
Raxmonov Bobomurod Baxtiyorovich, Qodirov Izzatjon Abrorjon o'g'li	
ФИНАНСОВАЯ МОДЕЛЬ УСКОРЕНИЯ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ ЧЕРЕЗ ОПТИМИЗАЦИЮ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПОДДЕРЖКИ СТАРТАП-ПРОЕКТОВ В ВУЗАХ	724
Касимова Наргиза Сабитджановна	
KORXONALARDA PUL OQIMLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGI VA MOLİYAVIY BARQARORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	729
Omonov Otajon Juraqulovich	
INVESTITSIYALAR VA INNOVATSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLARNING ILG'OR TAJRIBALARIDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI	734
Gafurova Umida Fatixovna	
O'ZBEKISTONDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI HAMDA ULARNING YECHIMLARI BO'YICHA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR TAHLILI.....	740
Bekmetov Xursandbek Iloxamovich	
THE INTEGRATION OF TRADITION AND INNOVATION IN WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP IN UZBEKISTAN: ECONOMIC MECHANISMS AND STRATEGIC APPROACHES	747
Narzullayeva Gulchehra Salimovna	
KO'TARILGAN TEMIR YO'L ESTAKADASIDA VAGONDAN KO'MIR TUSHIRISH JARAYONIDA CHANG TARQALISHINI BAHOLASH	757
Toshtemirov Inomjon Muqimjonovich, Xudayberganov Sakijan Kabildjanovich	
DUMKAR TIPIDAGI VAGONLARDAN YUKLARNI TUSHURISH VAQTIDA ULARNING AG'DARILISHINI OLDINI OLUVCHI TAKOMILLASHTIRILGAN QURILMANING ILMIY ASOSLARI.....	762
Yusupov Azizjon Qahramonovich, Normoxmatov Bekzodjon Shovkat o'g'li	
TEMIR YO'L STANTSİYALARIDA ARALASH POYEZDLAR HARAKATI UCHUN AVTOMATIK MARSHRUTNI SOZLASH USULI	769
Boltayev Sunnatillo Tuymurodovich, Raxmonov Bobomurod Baxtiyorovich, Kasimova Qamara Amonovna	
O'ZBEKISTON MAHSULOTLARINI XORIJIY BOZORLAR UCHUN TAYYORLASHDA FRANCHAYZING ASOSIDA NUFUZLI BRENDLAR BILAN HAMKORLIK VA QO'SHMA LOYIHALAR MEXANIZMINI ISHLAB CHIQUISH.....	777
Xodjayev Anvar Rasulovich	
AKSIONERLIK JAMIYATLARDA MOLİYAVIY INVESTITSIYALAR HISOB VA AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA YURITISH	783
Suyunov Yorqin Bekmurodovich	
INCREASING THE EFFICIENCY INDICATORS OF DIESEL ENGINES BY IMPROVING THE COOLING SYSTEM	789
Khushnaye Obid, Orakbaeva Guljakhon	

TRANSPORT SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK VA IQTISODIY O'SISH INTEGRATSIYALASHGAN YONDASHUV VA IMKONIYATLAR.....	794
Narziyev Umidjon Baxrillayevich	
TURISTIK-REKREATSION XIZMATLARNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	801
Usmanova Zumrad Islamovna	
МЕХАНИЗМ ФОРМИРОВАНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ В ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЯХ В РАМКАХ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА.....	806
Ахмедова Нилуфар Шукратовна, Курбонбекова Мохичехра Туробжоновна	
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA SOLIQ MA'MURCHILIGI USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	819
Umurzak Ablakulovich Radjabov	
AUDITORLIK TEKSHIRUVINI REJALASHTIRISHDA XAVF-XATARLARNI BAHOLASHNING INNOVATSION USULLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI.....	830
Saidova Sevaraxon Abdumo'min qizi	
RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLAR SANOAT SEKTORIDA SIRKULAR BIZNES-MODELLARNI YASHIL MOLIALASHTIRISH MEKANIZMLARI.....	834
Isamuxamedov Boxodir Baxramovich	
РОЛЬ ГОСУДАРСТВА В ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОСТИ ЭКСПОРТНО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ ИНДУСТРИАЛИЗАЦИИ.....	838
Бобоев М. Р.	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ УСТОЙЧИВО-ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ВОЗМОЖНОСТИ АДАПТАЦИИ ПРАКТИК SMART TOURISM ДЛЯ КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИХ РЕГИОНОВ (НА ПРИМЕРЕ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ).....	844
Усманова Азиза Баходировна	
ENERGY MANAGEMENT STRATEGIES FOR HYBRID ELECTRIC VEHICLES: A COMPREHENSIVE REVIEW.....	849
Asretdinova L.J., Gulnora Sh.Y.	
PAKHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARIDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI BOSHQARISH VA UNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	864
B.Q. Madartov	
SINXRON GENERATORNING O'Z-O'ZIDAN CHAYQALISH JARAYONINI TAHLIL QILISH.....	867
Bekishev Allabergen Yergashevich, Zayniyeva Oliyaxon Egamberdiyevna, Kurbonov Najmiddin Abduxamidovich, Samadov Ilyos Azamat o'g'li	
SUG'URTA SOHASINING IQTISODIY-HUQUQIY MOHIYATI VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI: NAZARIY ASOSLAR, MILLIY VA XORIJIY TAJRIBALAR.....	875
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
YANGI O'ZBEKISTON – UCHINCHI RENESSANS: CHORVACHILIKDA XALQ VETERINARIYASI XIZMATI TARIXI.....	880
Sayfudinova Djamila Badridinovna	
TALENT DEVELOPMENT AS A DRIVER OF EMPLOYEE JOB SATISFACTION IN UZBEKISTAN'S PRIVATE SECTOR: A MIXED-METHODS STUDY.....	885
Farida Nishanova	
FOTO ELEKTR STANSIYALARI TOMONIDAN ELEKTR ENERGIYANI ISH LAB CHIQUARISH HOLATI TAHLILI.....	893
Saidov Mash'al Samadovich	
OILAVIY TADBIRKORLIK TARAQQIYOTIDA XORIJIY TAJRIBA HAMDA UNDAN FOYDALANISH MEKANIZMLARI.....	900
Ermatov Nosir Toxirovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QUYOSH FOTOELEKTR STANSIYALARINING HOLATI VA O'RNATILGAN QUUVATLARINI TAHLIL QILISH.....	907
Maxamadiyev Farrux Mirazimovich, Baratov Laziz Suyun o'g'li	

TIJORAT BANKLARINING XORIJIY KREDIT LINIYALARIDAN FOYDALANISH JARAYONIDA YUZAGA KELAYOTGAN MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	912
Ayitboev Nodirbek Rashid o'g'li	
MINTAQALAR INVESTITSION SALOHİYATINI BAHOLASHNING INTEGRAL METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNI IJTIMOİY-IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI	916
Qobilov Anvar Eshpo'lotovich	
THE IMPACT OF CULTURAL FACTORS ON VOCATIONAL EDUCATION REFORM IN SAUDI ARABIA.....	923
Abdulmajeed Nabeel Azouz	
HUDUDLARNI IJTIMOİYIQTISODIY RIVOJLANISHDA YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILARNI DIFFERENTIAL YONDASHUV ORQALI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	929
Imanova Umida Baxtiyarovna	
INSON KAPITALI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MEHNAT BOZORI BARQARORLIGINI TA'MINLOVCHI OMIL SIFATIDA.....	934
Amanov Otabek Amankulovich	
DATA-DRIVEN BOSHQARUV MODEL: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIYOT	938
Bobxo'jayev Asliddin Muzaffarovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA IQTISODIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA KO'RSATKICHLARI	943
Xasanov Axmadjon Shodiyarovich	
MAHALLA BOSHQARUVIDA MOLİYAVIY ERKINLIK VA IJTIMOİY BARQARORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	948
Karjavova Xurshida Abdumalikovna	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISHNING JORIY HOLATI VA O'ZGARISH TENDENSIYALARI TAHLILI	953
Dagarov Bekzod Muzaffar o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHNING STRATEGIK YONDASHUVLARI	960
Siradjev Ilxom Toxirovich	
CHET EL MAMLAKATLARIDA FMCG SEKTORINING TUZILISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI....	965
Anvar Deberdiyev	
MARKETING FAOLIYATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA REAL INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI SSNARIYLAR ASOSIDA EKONOMETRIK BAHOLASH	970
Otajanov Umid Abdullayevich, Isakova Naima Ikromjonovna	
TIJORAT BANKLARI O'RTASIDAGI RAQOBATNI BAHOLASHNING TAKOMILLASHTIRILGAN INTEGRALLASHGAN METODOLOGIK MODEL.....	981
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING INVESTITSION FAOLIYATINI MOLİYALASHTIRISHNING ZAMONAVIY MASALALARI.....	986
Tilakov Navruz Maxmudovich	
NODAVLAT OLİY TA'LIM MUASSASASINING MOLİYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA USTAV FONDI MEXANIZMINING ROLI	993
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARIGA AJRATILAYOTGAN MABLAG'LARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI	999
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	
ELEKTRON TIJORATDA MOLİYAVIY RISKLARNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1004
Aripov Ulug'bek Bahodirovich	

DAVLAT XARIDLARI TIZIMIDA EKOLOGIK MARKIROVKALASHNI JORIY ETISH MASALALARI ..	1010
Ro'zimurodova Charos O'ral qizi	
TIJORAT BANKLARI DEPOZIT OPERATSIYALARINING RIVOJLANISHIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	1014
Rahimov Akmal Matyaqubovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	1021
Raxmanov Zafarjon Yashinovich	
KORXONALARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING AYRIM YO'NALISHLARI	1025
Eshkuvatov Aziz Baxtiyorovich	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR STRATEGIK BOSHQARUV HISOBINING AMALDAGI HOLATI, MUAMMOLARI VA BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	1029
Qahharov Zuhridin Zafarbek o'g'li	
АНАЛИЗ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ УЗБЕКИСТАНА НА ОСНОВЕ ИНДИКАТОРОВ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ	1034
Маликова Дилрабо Муминовна	
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНСТРУМЕНТОВ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ ОТЕЧЕСТВЕННЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ.....	1040
Назарова Гулчехра Нурмухамбетовна	
STRATEGIK BOSHQARUV HISOBINING ZAMONAVIY KONSEPSIYALARI	1047
Maxmudov Asliddin Sirojiddin o'g'li	
O'ZBEKISTON BALIQCHILIK TARMOG'IDA IAS 41 "BIOLOGIK AKTIVLAR" STANDARTINI JORIY ETISH: METODOLOGIK ASOSLAR VA AMALIY TAVSIYALAR.....	1055
Shodiyev Aslam Rahmatilloevich	

UDC: 657.421.3:639.3(575.1)

O'ZBEKISTON BALIQCHILIK TARMOG'IDA IAS 41 "BIOLOGIK AKTIVLAR" STANDARTINI JORIY ETISH: METODOLOGIK ASOSLAR VA AMALIY TAVSIYALAR

Shodiyev Aslam Rahmatilloevich

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti, mustaqil tadqiqotchisi

E-mail: aslam.shodiyev1990@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada O'zbekiston baliqchilik tarmog'ida IAS 41 "Qishloq xo'jaligi" standartini joriy etishning metodologik asoslari va amaliy tavsiyalari ko'rib chiqiladi. "O'zbekbaliqsanoat" uyushmasiga a'zo beshta klasterning 2019–2024-yillardagi ma'lumotlari asosida amaldagi buxgalteriya hisobi amaliyoti hamda IAS 41 talablari o'rtasidagi tafovutlar aniqlanib, ularni bartaraf etishga qaratilgan metodologik yondashuv ishlab chiqildi. Taklif etilayotgan metodologiya quyidagi asosiy elementlarni o'z ichiga oladi: (1) milliy schyotlar rejasiga to'rtta yangi schyotni (0270, 0271, 9050, 9430) kiritish; (2) IFRS 13 talablari asosida haqqoniy qiymatning uch darajali iyerarxiyasini qo'llash; (3) namunaviy buxgalteriya provodkalari va hisob yozuvlarini joriy etish. Ikki namunaviy hisob-kitob natijalari an'anaviy tannarx usulida biologik aktivlar qiymati baliq turi va o'sish bosqichiga qarab 25–42 foizgacha noto'g'ri aks ettirilishini ko'rsatdi. Taklif etilayotgan metodologiya baliqchilik klasterlarining xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga muvofiqligini ta'minlash, moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirish hamda investitsion jozibadorligini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: IAS 41, biologik aktivlar, haqqoniy qiymat, baliqchilik, akvakultura, MHXS adaptatsiyasi, buxgalteriya hisobi, O'zbekiston.

Abstract. The article examines the methodological foundations and practical recommendations for implementing IAS 41 "Agriculture" in Uzbekistan's fishery sector. Based on data from five clusters of the "O'zbekbaliqsanoat" Association covering the period 2019–2024, the study identifies gaps between current accounting practices and the requirements of IAS 41 and develops a methodological framework to address them. The proposed methodology includes: (1) introducing four new accounting accounts (0270, 0271, 9050, and 9430) into the national chart of accounts; (2) applying the three-level fair value hierarchy in accordance with IFRS 13; and (3) using standard accounting journal entries. Two illustrative case studies demonstrate that the traditional historical cost approach may overstate or understate the value of biological assets by 25–42%, depending on fish species and growth stage. The proposed methodology enhances compliance with International Financial Reporting Standards (IFRS), improves the transparency of financial reporting, and strengthens the investment attractiveness of fishery clusters.

Keywords: IAS 41, biological assets, fair value, fishery, aquaculture, IFRS adaptation, accounting, Uzbekistan.

Аннотация. В статье рассматриваются методологические основы и практические рекомендации по внедрению стандарта IAS 41 «Сельское хозяйство» в рыбохозяйственной отрасли Узбекистана. На основе данных пяти кластеров ассоциации «O'zbekbaliqsanoat» за 2019–2024 годы выявлены различия между действующей практикой бухгалтерского учёта и требованиями IAS 41, а также разработан методологический подход к их устранению. Предлагаемая методология включает: (1) введение четырёх новых бухгалтерских счетов (0270, 0271, 9050, 9430); (2) применение трёхуровневой иерархии справедливой стоимости в соответствии с IFRS 13; (3) использование типовых бухгалтерских проводок. Два расчётных примера показывают, что традиционный метод оценки по себестоимости приводит к завышению или занижению стоимости биологических активов на 25–42 % в зависимости от вида рыбы и стадии её роста. Предлагаемая методология способствует повышению сопоставимости финансовой отчётности с международными стандартами, её прозрачности и инвестиционной привлекательности рыбохозяйственных кластеров.

Ключевые слова: IAS 41, биологические активы, справедливая стоимость, рыбное хозяйство, аквакультура, адаптация МСФО, бухгалтерский учёт, Узбекистан.

KIRISH

Bugungi kunda baliqchilik tarmog'i dunyo miqyosida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda strategik ahamiyatga ega. FAO ma'lumotlariga ko'ra [1], so'nggi yillarda suv hayvonlari mahsuloti hajmi 185 million tonnaga yetgan bo'lib, birinchi marta akvakultura hajmi tabiiy ovlash hajmidan oshib, umumiy ishlab chiqarishning 57 foizini tashkil etgan. Ushbu tendensiya tabiiy suv havzalaridagi baliq zaxiralarining kamayishi va aholining baliq mahsulotlariga bo'lgan talabining ortishi bilan izohlanadi.

O'zbekistonda ham mazkur soha jadal rivojlanmoqda. Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, baliq ishlab chiqarish hajmi 2017-yildagi 83,9 ming tonnadan 2024-yilda 199,4 ming tonnaga yetib, 2,4 baravarga oshgan.

Shu bilan birga, buxgalteriya hisobi amaliyoti soha o'sish sur'atlari bilan to'liq uyg'unlashishni talab etmoqda. Tirik baliq, chavoqlar va inkubatsiya mahsulotlari amaliyotda ko'pincha tarixiy tannarx asosida tugallanmagan ishlab chiqarish yoki tayyor mahsulot sifatida hisobga olinadi. Bunday yondashuv biologik transformatsiyaning iqtisodiy mohiyatini yetarlicha aks ettirmaydi hamda klasterlarning haqiqiy iqtisodiy qiymati bilan buxgalteriya qiymati o'rtasida tafovut yuzaga kelishiga sabab bo'ladi. Xalqaro hisobot amaliyotida esa IAS 41 "Qishloq xo'jaligi" standarti biologik aktivlarni haqqoniy qiymatdan sotish xarajatlari chegirilgan holda baholashni belgilaydi [5].

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi O'zbekiston baliqchilik tarmog'ida IAS 41 standartini joriy etish uchun metodologik asosni ishlab chiqish, milliy schyotlar rejasiga zarur o'zgartirishlar taklif etish va namunaviy hisob-kitoblar orqali uning amaliy qo'llanilishini ko'rsatishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Biologik aktivlar hisobining nazariy asosiga ko'ra, IAS 41 standartining konseptual mohiyati shundan iboratki, biologik aktivlarda biologik transformatsiya, ya'ni o'sish, rivojlanish, mahsulot berish va ko'payish jarayonlari natijasida yuzaga keladigan o'zgarishlar tarixiy tannarx hisobi orqali to'liq aks ettirilmaydi. Boshqaruv hisobi klassiklari Drury [6] hamda Horngren va boshqalar [7] an'anaviy tannarx modellari aktivlarning statik xususiyatlariga asoslanishini ko'rsatgan. Bu esa qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining dinamik tabiatiga to'liq mos kelmaydi. Vahrushina [8] ushbu tahlilni MDH mamlakatlari misolida kengaytirib, tarixiy tannarxdan haqqoniy qiymatga o'tish milliy buxgalteriya tizimini jiddiy takomillashtirishni talab etishini ta'kidlaydi.

IAS 41 ni joriy etish bo'yicha xalqaro tadqiqotlarda Elad [9] birinchilardan bo'lib qishloq xo'jaligi hisoboti uchun haqqoniy qiymat hisobining ta'sirlarini tahlil qilgan va turli milliy tizimlarni uyg'unlashtirish bilan bog'liq muammolarni aniqlagan. Elad va Herbohn [10] Buyuk Britaniya, Fransiya va Avstraliyadagi 103 ta kompaniya faoliyatini o'rganib, uchta doimiy muammoni qayd etgan: faol bozor mavjud bo'lmaganda haqqoniy qiymatni aniqlashdagi qiyinchiliklar, hisobot foydasining tebranuvchanligi hamda kichik ishlab chiqaruvchilarga nomutanosis ta'sir ko'rsatuvchi yuqori joriy etish xarajatlari.

Keyingi empirik tadqiqotlar natijalari turlicha xulosalarni ko'rsatadi. Argilés va boshqalar [11] Ispaniya fermer xo'jaliklarida haqqoniy qiymat bo'yicha baholash moliyaviy axborotning kelajakdagi pul oqimlarini prognozlash imkoniyatini oshirishini aniqlagan. Huffman [12] esa mazkur samara aktivdan foydalanish turiga bog'liqligini, ya'ni "sotish uchun" mo'ljallangan aktivlarda haqqoniy qiymat yuqoriroq axborot ahamiyatiga ega ekanligini, "foydalanish uchun" mo'ljallangan aktivlarda esa investorlar uni nisbatan ehtiyotkor baholashini ko'rsatgan. Ushbu natijalar sotishga mo'ljallangan tirik baliq uchun haqqoniy qiymat bo'yicha baholash ayniqsa dolzarb ekanligini anglatadi.

O'zbekiston va mahalliy buxgalteriya adabiyotlarida Aliqulov A. I. [13] hamda Hasanov B. A. va Xoshimov A. A. [14] mamlakatda boshqaruv hisobi va buxgalteriya hisobini modernizatsiya qilishning keng masalalarini yoritgan. Shu bilan birga, IAS 41 standartining baliqchilik tarmog'iga maxsus qo'llanilishi akademik adabiyotlarda tizimli ravishda yetarlicha o'rganilmagan. Umuman olganda, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, Markaziy Osiyo akvakulturasini uchun biologik aktivlar hisobining metodologik asosi hali to'liq shakllanmagan. Mazkur tadqiqot aynan ushbu ilmiy bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda hujjatli tahlil, keys-stadi va metodologik asos ishlab chiqishni birlashtiruvchi aralash usullar yondashuvi qo'llanildi. Tadqiqot dizayni uch bosqichdan iborat: (1) klasterlarning amaldagi buxgalteriya hisobi amaliyotini tahlil qilish; (2) milliy standartlar bilan IAS 41 talablari o'rtasidagi tafovutlarni aniqlash, ya'ni bo'shliq tahlilini amalga oshirish; (3) standartni joriy etish uchun metodologik asosni ishlab chiqish va uni namunaviy hisob-kitoblar orqali sinovdan o'tkazish.

Birlamchi ma'lumotlar «O'zbekbaliqsanoat» uyushmasiga a'zo beshta baliqchilik klasteridan 2019–2024-yillar uchun to'plandi [15]; ikkilamchi ma'lumotlar esa Statistika agentligi va soha hisobotlaridan olindi. Tadqiqot obyektlari quyidagi mezonlar asosida tanlandi: (a) 2019–2024-yillarda uzluksiz faoliyat yuritganligi; (b)

uyushmaga a'zoliqi; (v) to'liq ishlab chiqarish sikliga ega ekanligi, ya'ni inkubatsiya, chavoq yetishtirish, tovar baliq ishlab chiqarish va qayta ishlash bosqichlarini qamrab olishi; (g) yillik ishlab chiqarish hajmi 500 tonnadan yuqori bo'lishi.

Tahliliy asos BHMS va IAS 41 talablari qiyosiy tahlilini, biologik aktivlar uchun IFRS 13 bo'yicha haqqoniy qiymat iyerarxiyasini amaliyotga moslashtirishni [16] hamda yangi schyotlar va buxgalteriya yozuvlarini ishlab chiqishni o'z ichiga oladi. Tirik baliqqa qo'llaniladigan haqqoniy qiymat iyerarxiyasi IFRS 13 ning uch darajali tuzilmasiga mos keladi:

- 1-daraja — faol bozorlardagi kotirovkalangan narxlar, masalan, yirik ulgurji baliq bozorlari narxlar;
- 2-daraja — kuzatish mumkin bo'lgan boshqa ma'lumotlar, jumladan, mintaqaviy bozorlardagi o'xshash baliq turlari narxlar, tirik vaznga moslab tuzatilgan holda;
- 3-daraja — kuzatib bo'lmaydigan ma'lumotlar, masalan, osyotr kabi noyob turlar uchun diskontlangan pul oqimi (DCF) modellari.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston baliqchilik klasterlarida buxgalteriya hisobining amaldagi holati va IAS 41 talablari o'rtasidagi tafovutlarni kompleks baholash moliyaviy hisobotni takomillashtirish uchun ilmiy asos yaratadi. Mazkur maqsadda beshta klasterning 2019–2024-yillardagi ishlab chiqarish dinamikasi va amaldagi buxgalteriya hisobi amaliyoti tahlil qilindi.

Beshta klaster faoliyati bo'yicha o'tkazilgan tahlil sohada barqaror o'sish dinamikasi mavjudligini ko'rsatdi (1-jadval).

1-jadval

Tanlangan baliqchilik klasterlari ishlab chiqarish dinamikasi, 2019–2024 (tonna)

Klaster	2019	2020	2021	2022	2023	2024
A-Klaster (Samarqand)	680	850	1 020	1 100	1 180	1 200
B-Klaster (Toshkent)	420	560	680	750	820	850
V-Klaster (Xorazm)	280	340	380	410	440	450
G-Klaster (Andijon)	220	270	310	330	350	350
D-Klaster (Sirdaryo)	180	220	260	290	320	350
Jami	1 780	2 240	2 650	2 880	3 110	3 200

Manba: klasterlarning moliyaviy hisoboti asosida muallif tomonidan tuzilgan.[15]

Yuqoridagi 1-jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, beshta klaster bo'yicha jami ishlab chiqarish hajmi 2019–2024-yillar davomida 1 780 tonnadan 3 200 tonnaga yetib, 79,8 foizga oshgan. O'rtacha yillik o'sish sur'ati esa 12,4 foizni tashkil etgan. Biroq tadqiq etilgan klasterlarning birortasida ham IAS 41 standarti qo'llanilmaydi: tirik baliq amaliyotda tarixiy tannarx asosida tugallanmagan ishlab chiqarish (2010-schyot) yoki tayyor mahsulot (2810-schyot) sifatida hisobga olinmoqda.

Amaldagi BHMS amaliyoti bilan IAS 41 talablari o'rtasidagi asosiy tafovutlar 2-jadvalda umumlashtirilgan.

2-jadval

Biologik aktivlar hisobida BHMS amaliyoti va IAS 41 talablarining qiyosiy tahlili

Jihat	Amaldagi BHMS amaliyoti	IAS 41 talabi
Tan olish obyekti	Tugallanmagan ishlab chiqarish / tayyor mahsulot	Biologik aktiv — tirik baliq
Baholash bazasi	Tarixiy tannarx	Haqqoniy qiymatdan sotish xarajatlari chegirilgan holda
Qiymat o'zgarishi	Sotish jarayoni sodir bo'lguncha tan olinmaydi	Har bir hisobot sanasida tan olinadi
Biologik transformatsiya	Alohida aks ettirilmaydi	Daromad yoki zarar sifatida tan olinadi
Qo'llaniladigan schyotlar	2010 / 2810	0270, 0271 / 9050, 9430

Manba: muallif tomonidan BHMS va IAS 41 qoidalari asosida tuzilgan.

Yuqoridagi 2-jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, an'anaviy hisob usuli biologik transformatsiya natijasini sotish jarayoni sodir bo'lguncha tan olmaydi. IAS 41 standarti esa biologik aktivlar qiymatidagi o'zgarishlarni har bir hisobot sanasida aks ettirishni talab etadi. Ushbu tafovut klasterlarning moliyaviy

ko'rsatkichlarida sezilarli farqlar yuzaga kelishiga sabab bo'ladi.

Bo'shliq tahlili asosida uchta tarkibiy qismdan iborat metodologik asos taklif etiladi. Biologik aktivlarni tan olish va hisobga olish uchun milliy schyotlar rejasiga to'rtta yangi schyotni kiritish maqsadga muvofiq hisoblanadi (3-jadval).

3-jadval

Biologik aktivlar uchun taklif etilayotgan yangi schyotlar

Schyot	Schyot nomi	Qo'llanish maqsadi
0270*	Biologik aktivlar	IAS 41 talablariga muvofiq tan olinadigan tirik baliq, naslli baliq va chavoqlar hisobini yuritish.
0271*	Yetishtirilayotgan biologik aktivlar	Sotish maqsadida o'stirilayotgan biologik aktivlar, jumladan o'sish bosqichidagi tovar baliqlarini hisobga olish.
9050*	Biologik transformatsiyadan olingan daromad	Biologik aktivlar haqqoniy qiymatining oshishi natijasida yuzaga kelgan daromadni e'tirof etish.
9430*	Biologik transformatsiyadan ko'rilgan zarar	Biologik aktivlar haqqoniy qiymatining kamayishi natijasida yuzaga kelgan zararni e'tirof etish.

Izoh: yulduzcha (*) taklif etilayotgan yangi schyotlarni bildiradi.

Uslubiyatning amaliy qo'llanilishi ikkita namunaviy misol orqali ko'rsatildi. Mazkur misollar ikki xil vaziyatni, ya'ni haqqoniy qiymat tannarxdan past bo'lgan holatni (1-misol) va haqqoniy qiymat tannarxdan yuqori bo'lgan holatni (2-misol) qamrab oladi.

1-misol. Karp havzasi — haqqoniy qiymat tannarxdan past bo'lgan holat. Ochilish qoldig'i (01.01.2024): 1 500 kg, balans qiymati 35 mln so'm. Yil davomida amalga oshirilgan xarajatlar: ozuqa — 88 mln so'm, mehnat — 16 mln so'm, amortizatsiya — 9 mln so'm, veterinariya — 4 mln so'm, boshqa xarajatlar — 8 mln so'm. Jami xarajatlar 125 mln so'mni tashkil etadi. Yopilish qoldig'i (31.12.2024): 4 000 kg, bozor narxi 32 000 so'm/kg.

An'anaviy usulda tannarx quyidagicha aniqlanadi:
 $35 + 125 = 160$ mln so'm.

IAS 41 bo'yicha haqqoniy qiymat quyidagicha hisoblanadi:
 $4\,000 \times 32\,000 = 128$ mln so'm.

Biologik transformatsiyadan olingan natija:
 $128 - 35 - 125 = -32$ mln so'm.

Demak, ushbu holatda 32 mln so'mlik zarar yuzaga keladi va u 9430-schyotda aks ettiriladi. An'anaviy buxgalteriya qiymati 160 mln so'mni, haqqoniy qiymat esa 128 mln so'mni tashkil etadi. Natijada aktiv haqqoniy qiymatga nisbatan 25,0 foizga ortiqcha baholangan.

2-misol. Forel havzasi — haqqoniy qiymat tannarxdan yuqori bo'lgan holat. Ochilish qoldig'i (01.01.2024): 600 kg, balans qiymati 15 mln so'm. Yil davomida amalga oshirilgan xarajatlar: ozuqa — 62 mln so'm, mehnat — 12 mln so'm, amortizatsiya — 6 mln so'm, veterinariya — 4 mln so'm, boshqa xarajatlar — 6 mln so'm. Jami xarajatlar 90 mln so'mni tashkil etadi. Yopilish qoldig'i (31.12.2024): 3 000 kg, bozor narxi 60 000 so'm/kg.

An'anaviy usulda tannarx quyidagicha aniqlanadi:

$15 + 90 = 105$ mln so'm.

IAS 41 bo'yicha haqqoniy qiymat quyidagicha hisoblanadi:

$3\,000 \times 60\,000 = 180$ mln so'm.

Biologik transformatsiyadan olingan natija:

$180 - 15 - 90 = +75$ mln so'm.

Demak, ushbu holatda 75 mln so'mlik daromad yuzaga keladi va u 9050-schyotda aks ettiriladi. An'anaviy buxgalteriya qiymati 105 mln so'mni, haqqoniy qiymat esa 180 mln so'mni tashkil etadi. Natijada aktiv haqqoniy qiymatga nisbatan 41,7 foizga kam baholangan.

Yuqoridagi ikki holat bo'yicha asosiy buxgalteriya yozuvlari 4-jadvalda keltirilgan.

4-jadval

Namunaviy buxgalteriya yozuvlari (provodkalar)

Xo'jalik muomalasi	Debet	Kredit	Summa, mln so'm
Yil davomida amalga oshirilgan xarajatlarni yetishtirilayotgan biologik aktivga kapitallashtirish	0271	1010, 6710, 0290 va boshqalar	125 (1-misol); 90 (2-misol)

Yil oxirida haqqoniy qiymatga keltirish — qiymat pasayishi (1-misol)	9430	0271	32
Yil oxirida haqqoniy qiymatga keltirish — qiymat o'sishi (2-misol)	0271	9050	75
Tovar baliq sotilganda biologik aktivni hisobdan chiqarish	9010	0271	Haqqoniy qiymat bo'yicha

Manba: muallif tomonidan IAS 41 va IFRS 13 talablari asosida ishlab chiqilgan.

Shuni alohida ta'kidlash kerakki, tafovutning yo'nalishi va kattaligi, ya'ni 25–42 foiz oralig'idagi farq, bozor sharoiti va biologik aktivlarning o'sish fazasiga bog'liq. IAS 2 standartidagi "tannarx va sof sotish qiymatidan kichigi" qoidasi 1-misoldagi ortiqcha baholashni qisman tuzatadi. Biroq ushbu yondashuv faqat qiymat pasayishini tan oladi. IAS 41 esa biologik aktivlar qiymatining o'sishi va pasayishini simmetrik ravishda aks ettiradi hamda o'sish fazasida yuzaga keladigan amalga oshirilmagan daromadni o'z vaqtida tan olish imkonini beradi (2-misol). Bu esa moliyaviy axborot sifatini sezilarli darajada oshiradi [11; 12].

Taklif etilayotgan uslubiyat qator afzalliklarga ega. Xususan, u: (a) xorijiy investorlar uchun moliyaviy hisobot shaffofligini oshiradi; (b) klaster rahbariyatiga resurslarni rejalashtirish va narx belgilash jarayonida aniqroq axborot taqdim etadi; (v) xalqaro moliyaviy hisobot standartlari bilan mutanosiblikni ta'minlaydi [9; 10]. Shu bilan birga, mazkur uslubiyatni joriy etish ayrim cheklovlarni ham yuzaga keltiradi. O'zbekistonda tirik baliq uchun faol bozor cheklangan bo'lgani sababli ko'p hollarda ikkinchi va uchinchi darajali baholash usullariga tayanish zarur bo'ladi. Bu esa baholash jarayonida subyektivlik darajasini hamda xodimlar malakasiga qo'yiladigan talablarni oshiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqotda O'zbekiston baliqchilik tarmog'ida IAS 41 "Qishloq xo'jaligi" standartini joriy etish uchun yaxlit metodologik asos taqdim etildi. Beshta klasterning 2019–2024-yillardagi faoliyati tahlili ishlab chiqarish hajmining barqaror o'sishini, ya'ni o'rtacha yillik 12,4 foizlik o'sish sur'atini ko'rsatdi (1-jadval). 2-jadvalda amaldagi buxgalteriya hisobi amaliyoti va IAS 41 talablari o'rtasidagi tizimli tafovutlar, 3–4-jadvallarda esa ularni bartaraf etish yo'llari aks ettirildi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalar chiqarildi:

An'anaviy tannarx asosidagi hisob baliqchilik korxonasi aktivlari qiymatini baliq turi va o'sish fazasiga qarab taxminan 25–42 foiz doirasida yuqori yoki past aks ettirishi mumkin. IAS 41 asosidagi uslubiyat boshqaruv organlari, investorlar va tartibga soluvchi tashkilotlar uchun ishonchliroq moliyaviy axborot taqdim etadi.

Milliy schyotlar rejasiga to'rtta yangi schyotni — 0270, 0271, 9050 va 9430 schyotlarini kiritish biologik aktivlarni IAS 41 talablari asosida hisobga olish imkonini beradi.

IFRS 13 bo'yicha haqqoniy qiymatning uch darajali iyerarxiyasi O'zbekiston sharoitida qo'llanilishi mumkin. Ko'pgina baliq turlari uchun 2-daraja, ya'ni mintaqaviy bozor narxlariga asoslangan baholash, noyob turlar uchun esa 3-daraja, ya'ni diskontlangan pul oqimlari (DCF) modeli asosiy baholash yo'nalishi bo'lishi mumkin.

Taklif etilayotgan uslubiyat klasterlarning xalqaro standartlarga mutanosibligini ta'minlash, moliyaviy hisobot shaffofligini oshirish va investitsiya jalb etish salohiyatini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Yuqoridagi xulosalar asosida quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi:

Birinchidan, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi hamda "O'zbekbaliqsanoat" uyushmasi hamkorligida baliqchilik tarmog'i uchun IAS 41 bo'yicha maxsus sohaviy metodik qo'llanma ishlab chiqilishi maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, IAS 41 standartini joriy etishni bosqichma-bosqich amalga oshirish zarur: dastlab yirik klasterlardan boshlash, so'ngra to'plangan tajribani o'rta va kichik baliqchilik xo'jaliklariga tatbiq etish lozim.

Uchinchidan, O'zbekistonda baliq mahsulotlari uchun faol bozorni rivojlantirish maqsadida mintaqaviy ulgurji bozorlar infratuzilmasini shakllantirish zarur. Bu 1-darajali haqqoniy qiymat baholash imkoniyatlarini kengaytiradi.

To'rtinchidan, buxgalterlar va auditorlarning IAS 41 talablari bo'yicha malakasini oshirish kurslarini tashkil etish, shuningdek, IoT datchiklari va raqamli texnologiyalar yordamida biomassani avtomatik o'lchash imkoniyatlarini o'rganish maqsadga muvofiq.

Kelgusidagi tadqiqotlarda IAS 41 standartini joriy etishning klasterlar moliyaviy faoliyatiga uzoq muddatli ta'sirini baholash, Markaziy Osiyo mamlakatlari bo'yicha qiyosiy tahlillar o'tkazish hamda raqamli texnologiyalar integratsiyasini o'rganish mumkin. Mazkur tadqiqot natijalari baliqchilik korxonalarida buxgalteriya hisobini xalqaro standartlarga moslashtirish, tartibga soluvchi organlar uchun sohaviy metodik ko'rsatmalar ishlab chiqish hamda investitsion qarorlarni qabul qilishda ilmiy-amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Baliqchilik tarmog'ini yanada rivojlantirishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ–83-sonli qarori, 2022-yil 13-yanvar [Elektron resurs]. – URL: <https://lex.uz/docs/5828497>.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 18-avgustdagi PQ–281-sonli qarori [Elektron resurs]. – URL: <https://lex.uz>.
3. Aliqulov A. I. Xarajatlar hisobi va tahlilining nazariy hamda amaliy masalalari: monografiya / A. I. Aliqulov. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2011. – 188 b.
4. Argilés J. M., Garcia-Blandon J., Monllau T. Fair value versus historical cost-based valuation for biological assets: Predictability of financial information // Revista de Contabilidad. – 2011. – Vol. 14. – No. 2. – P. 87–113.
5. Drury C. Management and Cost Accounting / C. Drury. – 10th ed. – Andover: Cengage Learning, 2018. – 832 p.
6. Elad C. Fair value accounting in the agricultural sector: Some implications for international accounting harmonisation // European Accounting Review. – 2004. – Vol. 13. – No. 4. – P. 621–641.
7. Elad C., Herbohn K. Implementing Fair Value Accounting in the Agricultural Sector: The UK, Australia and France / C. Elad, K. Herbohn. – Edinburgh: ICAS, 2011.
8. FAO. The State of World Fisheries and Aquaculture 2024. – Rome: FAO, 2024. – 240 p.
9. Hasanov B. A., Xoshimov A. A. Boshqaruv hisobi: darslik / B. A. Hasanov, A. A. Xoshimov. – Toshkent: IQTISOD-MOLIYA, 2013. – 328 b.
10. Horngren C. T., Datar S. M., Rajan M. V. Cost Accounting: A Managerial Emphasis / C. T. Horngren, S. M. Datar, M. V. Rajan. – 15th ed. – Harlow: Pearson, 2015. – 960 p.
11. Huffman A. Asset use and the relevance of fair value measurement: Evidence from IAS 41 // Review of Accounting Studies. – 2018. – Vol. 23. – No. 4. – P. 1274–1314.
12. International Accounting Standards Board (IASB). IAS 41 Agriculture. – London: IFRS Foundation, 2014.
13. International Accounting Standards Board (IASB). IFRS 13 Fair Value Measurement. – London: IFRS Foundation, 2011.
14. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi rasmiy ma'lumotlari [Elektron resurs]. – URL: <https://stat.uz>.
15. «O'zbekbaliqsanoat» uyushmasi rasmiy ma'lumotlari va klasterlar moliyaviy hisobotlari, 2019–2024-yillar.
16. Vahrushina M. A. Buxgalteriya boshqaruv hisobi / M. A. Vahrushina. – 9-nashr. – Moskva: Omega-L, 2011. – 576 b.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100